

THE RELEVANCE OF THE RELIGIOUS PHENOMENON IN THE PRESENT, IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION. INTRODUCTORY ANALYSIS

Laurențiu Petrila, PhD Candidate, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The present paper focuses around the premise that the society we live in is the result of globalization, which has generated several transformations in all spheres of society together with a new manifestation of the religious phenomenon. The main interest of this essay revolves around the assertion that there is an inter-dependency between globalization, religion and politics. The hypothesis states that without a thorough knowledge and understanding of the paradigms, influences and factors that generate actions and movement in the world, the background and context of different situations, we can't effectively manage and govern this situations. This paper is an introductory and reflective study about the new challenges in a global society not just from an economical point of view but also spiritual and paradigmatic.

Keywords: Politics, Religion, Globalization, Society, Resurgence,

Introducere

Fenomenul religios a fost de-a lungul vremurilor probabil unul dintre cele mai controversate subiecte de analiză. De la a fi considerată liantul comunităților, la sursă declanșatoare de conflicte ori acte de terorism, religia a fost, mai mult sau mai puțin direct și vizibil, prezentă în toate etapele istorice ale societății umane ca factor care a contribuit la conturarea unor strategii socio-politice ale națiunilor. De la blamare la apreciere, fenomenul religios a rămas totuși o constantă a vieții sociale în orice etapă istorică și de cele mai multe ori o constantă chiar în cadrul politicii.

Omenirea parcurge o etapă istorică controversată tocmai pentru faptul că societatea ar fi trebuit să urmeze drumul sigur al secularizării, al dispariției religiei din sfera publică, evenimentele petrecute în ultima perioadă, nu doar că au infirmat aceste predicții dar au surprins prin manifestarea explozivă a mișcărilor religioase apărute pe glob. Renașterea fenomenului religios nu mai este o noutate ci a devenit o preocupare pentru analiști.

Contextul globalizării

Globalizarea este un fenomen ce nu poate fi înțeles în afara contextului *modernității* care o produce.¹ *Modernitatea este o formă dinamică și transformatoare a vieții sociale care a apărut în Europa secolului XVII și care a dobândit o influență mai mult sau mai puțin globală. Ea poate fi deosebită de societățile anterioare prin ritmul schimbărilor sociale, scopul acestei schimbări și proliferarea și dezvoltarea instituțiilor moderne cel mai semnificativ dintre toate este rolul său în transformarea timpului și spațiului.*²

Termenul *globalizare* nu mai reprezintă de mult un concept nou și necunoscut. Conform lui Bauman, *cuvântul globalizare stă pe buzele tuturor, o marotă a devenit rapid lozincă, incantație magică, paspartu capabil să deschidă porțile tuturor misterele prezente și*

¹ Andrew Jones, în *Globalizarea. Teoreticieni fundamentali*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011, 50.

² Jones, *Globalizarea*, Cluj-Napoca, 2011, 50.

viitoare.³ Globalizarea a devenit atât de cunoscută încât, puțini oameni întrebându-se ce înseamnă ea de fapt sau de ce este importantă.⁴

Dincolo de controversele care au existat asupra globalizării este acceptată ideea conform căreia *globalizarea determină o mare varietate de schimbări în contextul în care se află statele-națiuni, determinând de asemenea nevoia de modificare a rolului statelor în secolul XXI, statele rămân un actor important în dezvoltarea interconectării globale.*⁵

Definirea noțiunii de globalizare

Abordările asupra definirii globalizării sunt multiple pentru că *globalizarea nu este nici simplă, nici lipsită de ambiguități; termenul acoperă un spectru larg de fenomene diverse.*⁶

Din perspectiva lui George Ritzer, sociolog și economist, noțiunea de globalizare are sensul de *proces transplanetare, de amploare globală*. Aspectele pe care le consideră esențiale în studiul globalizării sunt *economia, politica, societatea civilă, orașul global, tehnologia*, la care mai adăugă domeniile care derivă din interrelațiile celor amintite.⁷ Alte subiecte de interes în studiul globalizării sunt *relația dintre globalizare și religie, sport, muzică și relația dintre globalizare și o serie de probleme sociale*. Ritzer definește globalizarea ca fiind *răspândirea mondială a unor practici, extinderea relațiilor dincolo de limitele continentelor, organizarea vieții sociale la scară globală și sporirea unei conștiințe globale comune.*⁸

Cea mai generală definiție a globalizării este considerată *interconectarea și interrelaționarea crescândă a tuturor aspectelor societății.*⁹

Este acceptată, în cea mai mare parte, definiția dată de Giddens pentru care globalizarea reprezintă *intensificarea relațiilor sociale la nivel mondial, proces care leagă localități îndepărtate.*¹⁰ Interconectarea și influențarea relațiilor și a vieții sociale sunt aspectele esențiale evidențiate de către Giddens, astfel încât localul nu mai este un spațiu închis și izolat de restul lumii ci interrelaționează cu aceasta prin diferite mijloace, influențându-se reciproc.

Pentru Manfred Steger, termenul de globalizare este folosit pentru a descrie un proces, o condiție, un sistem, o forță și o eră. Globalizarea semnifică *o condiție socială caracterizată de existența unor interconexiuni economice, politice, culturale și de mediu globale și a unor fluxuri care fac irelevante multe dintre barierele și frontierele existente până atunci.*¹¹ O caracteristică definitorie a procesului este aceea că reprezintă o schimbare spre o mai mare interdependență și integrare.¹²

³ Zigmund Bauman, *Globalizarea și efectele ei sociale*, Antet, Prahova, s.a., 5.

⁴ Jones, 7.

⁵ Jones, 20-21.

⁶ George Ritzer, *Globalizarea nimicului, Cultura consumului și paradoxurile abundenței*, Humanitas, București, 2010, 19.

⁷ Ritzer, 20.

⁸ Ritzer, 19.

⁹ Jones, 10.

¹⁰ Jones, 286.

¹¹ Steger Manfred B., *Globalization. A Very Short Introduction*, University Press, Oxford, 2003, 7.

¹² Steger, 10.

În primul rând, globalizarea presupune crearea noului și multiplicarea rețelelor sociale care să depășească tot mai mult granițele politice, economice, culturale. A doua calitate a globalizării se reflectă în extinderea și întinderea relațiilor sociale. În al treilea rând, după Steger globalizarea implică intensificarea și accelerarea schimburilor sociale și ale activităților. În al patrulea rând, crearea, extinderea, și intensificarea interconexiunilor sociale și de interdependențe nu apar doar obiectiv, ci globalizarea implică, de asemenea, planul subiectiv al conștiinței umane. Globalizarea, de asemenea, se referă la faptul că oamenii devin din ce în ce mai conștienți de creșterea interdependenței sociale.¹³

Globalizarea face referire la un set multidimensional de procese sociale care creează, și intensifică interdependențele sociale și schimburile la nivel mondial și în același timp, promovează în oameni o conștientizare tot mai mare de aprofundare a legăturilor dintre local și distanță.¹⁴

Fenomenul globalizării și cauzalitatea actualității religioase

Globalizarea ca proces multidimensional, care implică mai multe domenii (sau chiar toate) ale societății trebuie analizată și din perspectiva relației cu fenomenul religios.

Hopkins în *Religions / Globalization*, afirmă că nu putem vorbi despre globalizare fără a vorbi despre religie și că nu putem vorbi despre religie fără a ține seama de modul în care religia ar fi pus bazele pentru începuturile și lansarea globalizării.¹⁵ Religia și globalizarea sunt interconectate. Autorul notează că pentru cele mai multe culturi ale lumii, religia intervine și influențează în mod complet și decisiv viața cotidiană afectând atât practicile de supraviețuire cât și speranțele omului. Astfel, normele religioase fac parte integrantă din viața umană. Dinamica religioasă mondială a însoțit evenimentele economice și politice contemporane, spre exemplu căderea regimurilor comuniste din Europa de Est și din Uniunea Sovietică. Oamenii formați într-o perioadă marxist-leninistă au căutat să umple golul lăsat de un aparat de stat în transformare prin intermediul religiei.¹⁶ Una dintre manifestările globalizării – ruperea granițelor familiare și a balanței puterii – a permis religiei să se desfășoare ajutând la reformarea noilor comunități. În plus, situații întâlnite în arena mondială, cum ar fi criminalitatea în creștere, frica, greutățile economice pentru cetățenii de la baza societății, precum și apariția unor grupuri religioase, însoțită de un activism descentralizat de a le combate, încurajează la o analiză asupra rolului religiei în probleme din viața oamenilor de zi cu zi. În perioada contemporană sunt întâlnite, nu mai puține, ci mai multe mișcări religioase, ceea ce determină explorarea religiei în contextul globalizării.¹⁷

Raportul dintre religie și globalizare este văzut de către Hopkins ca fiind unul foarte apropiat: dacă religia este unul dintre mijloacele fundamentale de organizare a vieții umane, atunci semințele globalizării se pot afla chiar în religia în sine.¹⁸

Thomas Scott, în articolul *A Globalized God: Religion's Growing Influence in International Politics and Culture* scris în revista *Foreign Affairs*, abordează același subiect al

¹³ Steger, 11.

¹⁴ Steger, 11.

¹⁵ Dwight N. Hopkins, *Religions / Globalization. Theory and cases*, Duke University Press, Durham and London, 2001, 4.

¹⁶ Hopkins, 1.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Hopkins, 4.

relației dintre religie și globalizare, evidențiind o revenire intensă a religiei în viața socială. Peste tot în lume - din sudul Statelor Unite în Orientul Mijlociu - religia este în ascensiune (într-un proces de trezire, de renaștere). Renașterea religioasă nu este pur și simplu definită de creșterea fundamentalismului - aderarea rigidă la un anumit set de ritualuri și doctrine - cât de faptul că ea apare printr-o varietate de ritualuri și practici reînnoite, atât publice cât și private.¹⁹

Pe fondul transformărilor produse de către globalizare, religia participă într-un mod reînnoit la procesele ce au loc ca și consecințe ale fenomenului globalizării. O varietate de tendințe, precum schimbări demografice, urbanizare, și transformarea globală a religiei, indică faptul că religia va contribui la conturarea dinamicii marilor puteri existente, a celor noi și a celor în curs de dezvoltare, influențând încercările SUA de a promova libertatea, societatea civilă, democrația, coeziunea socială, precum și dezvoltarea economică din întreaga lume. Efectul transformator al globalizării asupra religiei va juca, de asemenea, un rol-cheie în prevalența terorismului global, conflictul religios, și alte amenințări la adresa securității internaționale.²⁰

Fenomenul de resurgență religioasă are mai multe cauze, fapt care evidențiază rolul religiei la nivel social. O primă cauză este dată de faptul că unii oameni reacționează împotriva eșecului procesului de secularizare de a răspunde nevoilor lor religioase. Acesta este un model (un pattern) familiar în istoria religiilor. O a doua sursă de renaștere religioasă se găsește în eșecurile continue în materie de justiție, incapacitatea de a realiza o distribuție echitabilă a bunurilor și serviciilor, inclusiv produsele alimentare și de sănătate. Unii oameni reacționează împotriva eșecului paradigmei umanist-seculare de a aduce pace și prosperitate în mod corect, și să ofere explicații satisfăcătoare pentru inegalitate, rău, și durere.²¹

Peter Berger în *The Desecularization of the World* subliniază că lumea de azi, cu câteva excepții, este la fel de puternic religioasă cum a fost dintotdeauna iar unele locuri mai mult decât oricând.²² Chiar dacă modernitatea a determinat anumite efecte de laicizare a vieții, ea a determinat, de asemenea, puternice mișcări de contra-secularizare. Cu siguranță, instituțiile religioase au pierdut din putere și din influență în multe societăți dar atât vechile cât și noile credințe și practici au continuat. În schimb, instituțiile religioase pot juca un rol social și politic chiar și atunci când foarte puțini oameni cred sau practică religia pe care o reprezintă instituțiile respective.²³

Berger subliniază că modernitatea a cauzat acest fenomen prin faptul că a tins să submineze certitudini considerate axiomatiche, prin care oamenii au trăit în cea mai mare parte din istorie. Aceasta determină o stare inconfortabilă, iar mișcările religioase care pretind a oferi certitudini, devin atractive și o alternativă la starea de disconfort.²⁴

¹⁹ Thomas, Scott M., *A Globalized God: Religion's Growing Influence in International Politics and Culture*, articol disponibil pe Internet, <http://www.foreignaffairs.com/articles/66804/scott-m-thomas/a-globalized-god>

²⁰ Ibidem.

²¹ Peter Beyer & Beaman, Lori, *Religion, Globalization and Culture*, Brill Leiden – Boston, 2007, 188.

²² Peter L. Berger, *The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics*, Ethics and Public Policy Center, Washington, D.C., 1999, 2.

²³ Berger, 3.

²⁴ Ibidem

Definirea religiei

Pentru o mai bună înțelegere a religiei ca actor social precizăm câteva aspecte definitorii ale fenomenului religios. Studiarea religiei se realizează și prin prisma unei independențe sociale

Este destul de clar, de exemplu, că indivizii pot să creadă și să și practice chiar ceea ce cred, dar că, acest fapt nu este suficient în sine pentru a constitui o religie la nivel social; de asemenea, religia poate persista ca o realitate socială, fără ca toată lumea sau chiar marea majoritate a oamenilor să fie credincioși sau să practice credința. Aceasta nu înseamnă faptul că, credința individuală și practicarea ei sunt neimportante pentru constituirea religiei. De obicei, acestea sunt esențiale. Dar ele nu sunt de la sine religie, acestea nu funcționează implicit ca religie la nivel social. Cel mult, ele vor fi observate (respectate) ca religie.²⁵ Religia este un fenomen social dar nu trebuie redus la atât în sensul că ea acoperă o arie mai largă a existenței. În măsura în care religia este un fenomen social, se va construi ca un tip de comunicare și nu ca fapt de experiență sau de conștiință.²⁶

Oamenii de știință au adoptat o definiție socială a religiei percepută prin prisma modului în care oamenii au înțeles viața lor religioasă, morală și socială la un moment dat. Astfel, religia în Europa modernă timpurie trebuie interpretată ca o *comunitate a credincioșilor* mai degrabă decât *un corp de credințe* sau doctrine precum poate fi întâlnită în modernitatea liberală. Prin urmare, ceea ce a fost protejat și apărat în războaiele religioase a fost o noțiune sacră a comunității definită prin religie, că fiecare comunitate au luptat pentru a defini, redefini, sau apăra granițele sociale între sacru și profan ca un întreg.²⁷

În societatea globalizată, religia este percepută ca un sistem religios global specific, caracterizat de anumite trăsături și conținând o serie de elemente definitorii. Acest fapt are consecințe la nivelul înțelegerii rolului ei în acest context. Observarea religiei ca un sistem religios global specific implică mai mult decât simpla extindere globală a unui anumit mod de a forma și de a face religie. O parte foarte esențială din argument este că acest sistem religios, împreună cu diverse alte sisteme, este o componentă socio-structurală importantă a ceea ce este de acum o societate mondială. Apariția istorică a sistemului religios este un aspect al dezvoltării istorice a societății globale.²⁸

Religia se definește și prin modul în care se manifestă în societate: religia ia formă în societatea contemporană în patru moduri: (1) ca religie organizată (inclusiv denumiri, biserici și secte), (2) religia ca mișcare socială, (3) religia tematizată în sistemele sociale (respectiv funcția ei), inclusiv desigur, sistemul religios în sine, și (4) religia ca rețea socială (rețele de interacțiune). Ultima categorie include ceea ce s-ar putea numi religie *comunitate*, a treia cuprinde utilizarea sistemelor societale alături de cele religioase pentru a sprijini autoritatea religioasă.²⁹

Religia nu este doar o instituție socială care există, mai mult sau mai puțin, în toate societățile și în toate perioadele istoriei umane, ci religia ia forme diferite în diferite

²⁵ Peter Beyer, *Religions in Global Society*, New York: Routledge, 2006, 9.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Thomas Scott M., *The Global Resurgence of Religion and the Transformation of International Relations*, Palgrave Macmillan, 2005, 24.

²⁸ Beyer Peter, *Religions in Global Society*, New York: Routledge, 2006, 14.

²⁹ Ibidem

circumstanțe. Forma și conținutul nu sunt atât de ușor de separat. În schimb, există o formă modernă pe care a luat-o religia, diferențierea socială luată tocmai ca religie, care face să pară, aproape de la sine înțeles pentru noi, ca observatori că aceasta a fost, întotdeauna și pretutindeni, acolo, într-o *formă anume*.³⁰

Interrelația globalizare – religie

Fenomenul de globalizare a fost analizat și din perspectiva impactului pe care l-a avut asupra individului și societăților. Sociologul Anthony Giddens se află printre primii analiști care încă de la începutul anilor '90 a avansat o serie de argumente cuprinzătoare cu privire la implicațiile proceselor contemporane de globalizare asupra tuturor oamenilor de pe planetă. Acest lucru include argumente specifice despre implicațiile asupra indivizilor, organizațiilor, națiunilor, firmelor, guvernelor, politicilor și politicii în general.³¹

Argumentele aduse de Giddens sunt centrate pe patru dimensiuni asupra cărora sunt evidențiate implicațiile globalizării. Prima dimensiune și primul argument vizează modul de viață în ansamblul ei: trecem printr-o perioadă de transformare istorică majoră, globalizarea restructurează modul în care trăim într-o manieră foarte profundă, afectează viața de zi cu zi, precum și economiile și statele. Implicația majoră a globalizării contemporane este, de altfel, faptul că reprezintă o realitate de neocolit.³² Globalizarea reprezintă atât o oportunitate cât și o amenințare. Societățile tradiționale s-au destrămat deja, iar valorile tradiționale le urmează. O implicație a globalizării este faptul că alte tradiții, precum religia trec și ele printr-o transformare majoră. Deducția implicită care derivă de aici și care constituie un al treilea argument, este aceea că, în fața unor astfel de conjuncturi oamenii trebuie să reacționeze. Nu este posibil ca în lumea contemporană să rămânem inerti, iar aceste procese de transformare reclamă o reacție. Globalizarea contemporană dă naștere mai degrabă unei nevoi acute de a fi pro-activ și de a face față transformărilor.³³ A patra și ultima implicație vizează instituțiile. Globalizarea determină și nevoia continuă de a reconstitui instituțiile pentru ca acestea să poată aborda noile provocări ale globalizării. Printre acestea se află instituțiile naționale și internaționale de guvernare, dar și familia, munca, tradiția și chiar natura. Globalizarea a subminat și a transformat circumstanțele în care ele (*vechile instituții*) există iar acestea sunt, astfel, inadecvate pentru îndatoririle pe care trebuie să le îndeplinească.³⁴

Ca și alte aspecte ale vieții moderne, și, în ciuda unor dovezi aparente a tendințelor spre o mai mare secularizare, religia constituie o parte vitală a proceselor globalizante, fiind un factor semnificativ în efectuarea schimbării, pluralității, și transformării. În același timp, religia interacționează - pozitiv și negativ, cu alte procese sociale și instituții, în special cu politica, educația, economia.³⁵

Din perspectivă psihologică consecințele globalizării sunt analizate din perspectiva identităților multiple trăite de oameni.³⁶ Globalizarea are ca și consecință centrală aceea de a produce transformări ale identității, astfel: cei mai mulți oameni din ziua de astăzi își dezvoltă

³⁰ Beyer, 299.

³¹ Jones, 57-58.

³² Ibidem

³³ Ibidem

³⁴ Ibidem

³⁵ Beyer, 253.

³⁶ Andrei Marga, *Religia în era globalizării*, Fundația pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2006, 25.

o *identitate biculturală*, în care o parte a identității lor este înrădăcinată în cultura lor locală, în vreme ce altă parte provine din conștiința relației lor cu cultura globală; *confuzia de identitate* ar putea să crească printre tinerii din culturile nonoccidentale. Întrucât culturile locale se schimbă, ca răspuns la globalizare, unii tineri nu se simt acasă nici în cultura locală, nici în cea globală; în fiecare societate există oameni care formează *culturi alese de ei înșiși*, împreună cu persoane care gândesc la fel și care doresc să aibă o identitate ce nu este atinsă de cultura globală și valorile ei; explorările identității în iubire și muncă se întind și cresc dincolo de anii adolescenței într-o perioadă de postadolescență a *maturității emergente*.³⁷

Efectele globalizării au fost analizate și de către teologi, care au reflectat asupra *nevoilor de reelaborare a teologiei și de înnoire religioasă apărute în consecința globalizării*. Hans Kung a observat că criza puterilor conducătoare ale Occidentului este între timp o *criză morală* a Occidentului în general, inclusiv a Europei: distrugerea tradițiilor, a unui sens cuprinzător al vieții, a regreselor necondiționate și lipsa noilor scopuri, cu efectele psihice ce rezultă de aici.³⁸ Constatările lui Hans Kung sunt legate de instabilitatea contextului social-moral pe care a produs-o globalizarea. Relativismul cultural, oricare ar fi rațiunile lui istorice, întâlnește în fenomenul globalizării o profundă provocare istorică.³⁹ Pentru această criză, Kung propune o soluție – morala, etica: fără morală, fără norme etice generale care îndatorează, în fapt fără *global standard*, națiunile sunt în pericol ca, prin acumularea de probleme de-a lungul deceniilor, să fie manevrate spre o criză ce poate conduce în cele din urmă la colaps național, adică la ruină economică, la demontaj social și la catastrofă politică. Altfel spus, avem nevoie de reflecție asupra *ethos-ului*, asupra atitudinii morale fundamentale a omului; avem nevoie de *etică*, de învățături filozofice sau teologice cu privire la valorile și normele ce trebuie să conducă deciziile și acțiunile noastre. Criza trebuie înțeleasă ca șansă de a afla un *response la challenge*.⁴⁰

Globalizarea, însă, luată în sine, nu trebuie evaluată prin distincția bun sau rău, căci reprezintă un proces istoric cuprinzător, ancorat în structura civilizației, ce are consecințe bune sau mai puțin bune în funcție de contexte.⁴¹

Hans Kung vede în *răspunsul religiei în situația de globalizare* o soluție pertinentă și necesară: democrația nu va supraviețui fără o coaliție a credincioșilor și a necredincioșilor în respect mutual; nu va fi pace între națiuni și civilizații fără o pace între religii; nu va fi o nouă ordine mondială fără un ethos global. Acest ethos mondial nu înseamnă o cultură mondială unică și nicio religie mondială unică. Exprimat pozitiv: ethos-ul global, un ethos mondial, este minimumul necesar de valori, de criterii și de atitudini fundamentale umane necesar pentru ca umanitatea să poată supraviețui.⁴²

Teologul Ioan I Ică jr. analizează procesul globalizării prin efectele ei în plan uman. Cultura tradițională (antropologică) a societăților dispare sau se prefacă în spectacol sau marfă, cultura umanistă e eliminată tot mai mult și toate acestea fac locul mediocrității absolute a culturii de masă și de consum vehiculate de mediile electronice contemporane.⁴³ În

³⁷ Ibidem

³⁸ Marga, 28-29, citat din Hans Kung, *Projekt Weltethos*.

³⁹ Marga, 19-21.

⁴⁰ Marga, 29, citat din Hans Kung, *Projekt Weltethos*.

⁴¹ Marga, 25.

⁴² Marga, 31.

⁴³ Ică, Ioan I. jr., Geramo Marani, *Gândirea socială a Bisericii*, Deisis, Sibiu, 2002, 485.

acest context, religia și Biserica poate avea rolul de sprijin uman și de promovare a valorilor morale, locul și rolul social al religiei fiind definitiv în spațiul social contemporan. Purtător de sens și oferind un reper imuabil într-o lume în plină reconsiderare a însăși reperelor, factorul religios joacă același rol și în spațiul individual unde servește reinterpretării și structurării valorilor, priorităților și conduitelor sociale ale indivizilor.⁴⁴

Religia are o funcție socială și interpretativă în a răspunde nevoii de transcendentă a omenirii. Aceasta oferă coerență, corectare și o justificare pentru poziția care reiese dintr-o multitudine de influențe, și a avut întotdeauna un context istoric și cultural.⁴⁵

Factorul religios poate avea rol atât de consolidare cât și de explicare pentru că este unul dintre cele mai invocate resorturi explicative pentru o lume ce pare a se recupera, după traversarea deșertului modernității și laicității, transcendentul incluzându-l în toate, de la viața cotidiană și până la funcționarea societății, statului, sistemului relațiilor internaționale.⁴⁶

Marea provocare pentru globalizare, pentru omenire, este cum să fie reduse sursele de fragmentare, de slăbire a coeziunii sociale, sentimentele de frustrare ale unor grupuri și comunități, *neînțelegerile* între civilizații. Fenomenul pe care îl numim globalizare merită să fie examinat în mod profund, pentru a-i înțelege complexitatea și să reducem costuri ulterioare.⁴⁷

Religia ca actor politic în contextual globalizării

Este dificil în lumea modernă să se ignore prezența religiei în public. Mass-media oferă cazuri care demonstrează că instituțiile și ideile care alcătuiesc sfera religioasă au o importantă relevanță în politic.⁴⁸ Doar într-un număr al unui cotidian se regăsesc o seamă de articole care întăresc acest fapt.⁴⁹

Modernitatea târzie prevestea *ieșirea din religie* ceea ce semnifică faptul că religia nu mai are un rol dominant la nivel social ci doar, cel mult, la nivel privat. O societate dominată de o mentalitate seculară în care religia își pierde orice rol social. *Dar, realitatea din terenul extra-european, ba chiar și european, contrazice diagnosticul de extincție a religiei. Specialiștii se referă astăzi din ce în ce mai mult la vitalitatea religiilor, capabile să reacționeze creator la delocalizările pricinuite de globalizare, să ofere sens individului și comunităților pe drumul traumatizant al modernizării.*⁵⁰ Faptul religios și manifestările religioase au o amploare nouă în contextul contemporan cuprinzând paliere diverse ale socialului. *După colapsul comunismului și accelerarea globalizării, diverse forme de*

⁴⁴ Șerban Pavelescu, *Stat și Biserică în reconstrucția politică a societăților post-comuniste din Balcani: Elemente pentru o sociologie politică a Ortodoxiei*, teză de doctorat, București, 2011, 17.

⁴⁵ Harriet A. Harris, în Dark, K.R. (ed.), *Religion and International Relations*, Macmillan Press, London, 2000, 32.

⁴⁶ Antonela Capelle-Pogacean, Patrick Michel, Enzo Pace, *Religion(s) et identité(s) en Europe. L'Épreuve du pluriel*, Presses de la Fondation Nationale des Sciences Politiques, Paris, 2008, 17.

⁴⁷ <http://www.cerpe.ro/pub/study51ro.htm>.

⁴⁸ George Moyser, *Politics and religion in the modern world*, Routledge, London and New York, 1991, 1.

⁴⁹ *The Times*, (London) 30 April 1990, citat în Moyser (p.1), - un articol din Marea Britanie cu privire la emiterea unui proiect de lege care trece prin una din etapele legislative și e pe cale de a deveni un Act al Parlamentului: legea terenului. Accentul este despre problema elaborării de noi reguli care limitează accesul la televiziune pentru instituțiile religioase, reguli care au cauzat o mare îngrijorare în rândul Creștinilor.

⁵⁰ Anca Manolescu, *Stilul religiei în modernitatea târzie*, Polirom, Iași, 2011, 103.

*religiozitate au revenit în centrul dezbaterii politice și intelectuale, participarea religioasă este, la nivel global în creștere.*⁵¹

Cercetătorii au observat că resurgența globală a religiei poate fi și rezultatul așa numitului *efect al bulgărilor de zăpadă* în care renașterea religiei într-o anumită țară a avut efecte și la nivelul altor țări. Cunoașterea evenimentelor sociale și politice dintr-o anumită țară poate declanșa evenimente comparabile în alte țări.⁵²

Cauzalitatea resurgenței religiei a fost legată și de nevoile interioare ale individului: *renașterea religiei are a face, cu siguranță, cu nevoia globală de căutare a identității și apartenenței, a comunității, a unor seturi noi de orientări, ce asigură scop și semnificație. Cu cât o societate este mai expusă modernizării, cu atât oamenii vor tânji mai mult după o semnificație mai profundă a vieții, deoarece modernizarea contribuie la un sentiment de dislocare și dezorientare și la distrugerea valorilor comunității, a tradițiilor și a stilurilor de viață.*⁵³

În mijlocul transformărilor alerte și a provocărilor progresului și globalizării *consecințele sunt de ordinul individualizării căutării religioase și spirituale a sensului, o căutare ireductibilă la nevoia de siguranță ca rezultat al imigrației și globalizării, în Europa s-au constituit noi comunități religioase. Asistăm la declinul relativ al bisericilor tradiționale, dar și la o nouă situare a sacrului și spiritualului în relație cu viața individuală și socială.*⁵⁴

Resurgența religiei este globală în sens geografic deoarece nu este limitată la o zonă anume a lumii, iar din perspectiva politicii comparate și a religiei comparate, acest fenomen are loc în țări cu tipuri diferite de sisteme politice și are loc în fiecare dintre principalele religii ale lumii.⁵⁵

S-a afirmat că resurgența globală a religiei poate fi văzută ca parte a căutării autenticității și dezvoltării de către țările în curs de dezvoltare. Resurgența globală a religiei în țările în curs de dezvoltare poate fi văzută ca o *revoltă împotriva Vestului.*⁵⁶

Fenomenul de renaștere globală a religiei poate fi definit ca o creștere a persuasiunii religioase, importanța tot mai mare a credințelor, și discursurilor religioase în societate, precum și rolul tot mai mare al grupurilor non-statale, partidelor politice, și comunităților, a organizațiile în politica internă.⁵⁷

S-a subliniat faptul că *religia este o influență profund politică în viața publică și nu ar trebui să fie privită ca un set de probleme teologice.*⁵⁸ Se consideră astfel că religia este politică, chiar și în absența unui conflict politic, teologic generat, determinat.

Concluzii

Este foarte dificil în lumea modernă să se ignore prezența religiei în treburile publice. Mass-media oferă cazuri care demonstrează că oamenii, instituțiile, și ideile care alcătuiesc

⁵¹ Camil Ungureanu, (coord.), *Religia în democrație. O dilemă a modernității*, Polirom, Iași, 2011, 5.

⁵² Scott, 26.

⁵³ Natalia Vlas, *Globalizarea și religia la începutul secolului XXI*, Presa Universitară Clujeană, 2008, 136.

⁵⁴ Ungureanu, 7.

⁵⁵ Scott M., 26.

⁵⁶ Scott, 41-42.

⁵⁷ Scott, 26.

⁵⁸ Rubin Barry, *Religion and International Affairs*, în Johnston, D. and Sampson, C. *Religion, The Missing Dimension in Statecraft*, New York, 1994, 20-34.

sfera religioasă au o continuă și importantă relevanță pentru domeniul politic. Societatea noastră nu mai poate să funcționeze în niciun domeniu într-o formă *separatistă* or cu pretenții de exclusivitate identitară. Așa cum am arătat, globalizarea are acest esențial element de interconectare și inter-relaționare, fapt care ne obligă la analiză și reflexie suplimentară în ceea ce privesc fenomenele sociale. Religia este în poziția în care obligă a fi luată tot mai mult în calcul atunci când propunem și problematizăm socio-politic.

Fenomenul religios a devenit extrem de important în contextul globalizării și al mobilității și migrațiilor internaționale pentru că dincolo de orice dezvoltare economică, indivizii acționează cel mai adesea în strânsă legătură cu identitatea lor. Iar religia este pentru mulți chiar o formă de identitate.

BIBLIOGRAFIE:

Barry, Rubin, *Religion and International Affairs*, în Johnston, D. and Sampson, C. Religion, The Missing Dimension in Statecraft, New York, 1994.

Bauman, Zigmund, *Globalizarea și efectele ei sociale*, Antet, Prahova, s.a.

Berger, Peter, *The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics*, Ethics and Public Policy Center, Washington, D.C., 1999.

Beyer, Peter & Beaman, Lori, *Religion, Globalization and Culture*, Brill Leiden – Boston, 2007.

Beyer, Peter, *Religions in Global Society*, New York: Routledge, 2006.

Capelle, Antonela -Pogacean, Patrick Michel, Enzo Pace, *Religion(s) et identité(s) en Europe. L'Épreuve du pluriel*, Presses de la Fondation Nationale des Sciences Politiques, Paris, 2008.

Dark, K.R. (editor), *Religion and International Relations*, Macmillan Press, London, 2000.

Hopkins, Dwight N., *Religions /Globalization. Theory and cases*, Duke University Press, Durham and London, 2001.

Jones, Andrew, *Globalizarea. Teoreticieni fundamentali*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011.

Ică, Ioan I. jr., Geramo Marani, *Gândirea socială a Bisericii*, Deisis, Sibiu, 2002.

Manolescu, Anca, *Stilul religiei în modernitatea târzie*, Polirom, Iași, 2011.

Marga, Andrei, *Religia în era globalizării*, Fundația pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2006.

Moyser, George, *Politics and religion in the modern world*, Routledge, London and New York, 1991.

Pavelescu, Șerban, *Stat și Biserică în reconstrucția politică a societăților post-comuniste din Balcani: Elemente pentru o sociologie politică a Ortodoxiei*, teză de doctorat, București, 2011.

Ritzer, George, *Globalizarea nimicului, Cultura consumului și paradoxurile abundenței*, Humanitas, București, 2010.

Scott, M. Thomas,, *A Globalized God: Religion's Growing Influence in International Politics and Culture*, articol disponibil pe Internet,

<http://www.foreignaffairs.com/articles/66804/scott-m-thomas/a-globalized-god>.

Scott, M. Thomas, *The Global Resurgence of Religion and the Transformation of International Relations*, Palgrave Macmillan, 2005.

Steger, Manfred, *Globalization. A Very Short Introduction*, Oxford, University Press, 2003.

Ungureanu, Camil (coord.), *Religia în democrație. O dilemă a modernității*, Polirom, Iași, 2011.

Vlas, Natalia , *Globalizarea și religia la începutul secolului XXI*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2008.

Weber, Max, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, Humanitas, București, 2003

<http://www.cerpe.ro/pub/study51ro.htm>.